EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 29.11.2013
COM(2013) 845 final

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

Kokkuvõtlik aruanne söe ja terase teadusfondi teadusprogrammi järelevalve ja hindamise kohta

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

Kokkuvõtlik aruanne söe ja terase teadusfondi teadusprogrammi järelevalve ja hindamise kohta

1. Sissejuhatus

Euroopa Komisjoni söe ja terase teadusfond loodi 2002. aastal Euroopa söe- ja terasesektori konkurentsivõime toetamiseks, jätkamaks kehtivuse kaotanud Euroopa Söe- ja Teraseühenduse lepingu põhimõtteid. Söe ja terase teadusfond on oma 11 tegevusaasta jooksul kaasrahastanud teadus-, katse- ja näidisprojekte – nii ettevõtetes kui ka ülikoolides ja uurimiskeskustes – kokku ligikaudu 600 miljoni euro (tavaliselt 55 miljonit eurot aastas) ulatuses.

Kooskõlas söe ja terase teadusfondi õigusliku aluse, nõukogu otsuse 2008/376/EÜ artikliga 38,[1] on komisjon hiljuti lõpetanud teadusfondi teadusprogrammi järelevalve ja andnud hinnangu eeldatavale kasule. Nende kahe ülesande täitmiseks nimetati ametisse sõltumatute ekspertide rühm.

Järelevalve eesmärk oli kontrollida programmi rakendamist alates 2002. aastast ja vaadata läbi tegevuse kõik aspektid ning koostada soovitused kehtivate menetluste edasiseks täiustamiseks ja võimalikuks lihtsustamiseks. Kõnealune aruanne avaldati elektroonilisel kujul söe ja terase teadusfondi veebilehel[2] 2013. aastal vastavalt nimetatud artikli 38 lõikele 1.

Hindamine viidi läbi pärast söe ja terase teadusfondi poolt aastatel 2003–2010 kaasrahastatud projektide lõpetamist, et hinnata kvalitatiivset ja kvantitatiivset kasu ühiskonnale ja asjaomastele sektoritele. Hindamisaruanne avaldati koos tehnilise lisaga elektroonilisel kujul söe ja terase teadusfondi veebilehel[2] 2013. aastal vastavalt nimetatud artikli 38 lõikele 2.

Pärast konsulteerimist söe- ja terasekomiteega lepiti kokku, et järelevalve ja hindamise koondaruanne avaldatakse nii paberkandjal kui ka elektroonilisel kujul. Lõpliku koondaruande avaldas Euroopa Liidu Väljaannete Talitus 2013. aasta septembris ning see on praegu üldsusele kättesaadav veebipõhise raamatupoeteenuse (EU Bookshop) kaudu[3].

2. METOODIKA

Selleks et määrata kindlaks järelevalve ja hindamise teostamiseks vajalik haldus- ja finantsraamistik, moodustasid komisjoni talitused 2010. aasta oktoobris juhtkomitee, mille eesistujaks nimetati söe ja terase teadusfondi üksuse juhataja Alan Haigh. Kooskõlas söe ja terase teadusfondi õigusliku aluse, nõukogu otsuse 2008/376/EÜ artikli 38 lõikega 3 ja artikliga 39 ning pärast konsulteerimist söe- ja terasekomiteega 2010. aastal, asutati 2011. aastal sõltumatutest välisekspertidest koosnev eksperdirühm, kes abistas komisjoni selles tegevuses. Eksperdirühma juhatas prof dr.-ing. Carl-Dieter Wuppermann ja liikmeteks olid

[1] Euroopa Liidu Teataja, 20. mai 2008, viide ELT L 130.

[2] http://cordis.europa.eu/coal-steel-rtd/home_en.html

[3] Järelevalve- ja hindamisaruanne söe ja terase teadusfondi teadusprogrammi kohta. Euroopa Komisjon, teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat © Euroopa Liit, 2013 ISBN 978-92-79-29742-7, URL http://dx.doi.org/10.2777/11062.

kõrgelt kvalifitseeritud eksperdid söe- ja terasesektorist, kes nimetati ametisse söe ja terase nõuanderühmade soovituse alusel.

Eksperdirühm töötas välja tingimused nii järelevalve kui ka hindamise teostamiseks ning määras kindlaks metoodika, samuti pika ja lühikese küsimustiku ja kohapealsete kontrollkäikude kasutamise. Söe ja terase teadusfondi 2011. aasta kohtumisel need tingimused ja ka kavandatud metoodika kinnitati.

Tehnikarühmade eesistujate ja teiste liikmete abiga tehti kõigi aastatel 2003–2010 lõpetatud 198 projekti analüüs, et saada ülevaade peamistest saavutustest. Valiti välja 78 projekti, millel nähti olevat potentsiaali kvantitatiivse kasu esiletõstmiseks. 46 projekti nende hulgast analüüsiti põhjalikult, tehti kohapealsed tehnilised kontrollkäigud ja koostati pikk küsimustik (üksikasjad nende hindamiste kohta on aruande lisas). Lõppetappi jäi 23 projekti, mille tegelikku ja potentsiaalset kasu kvantifitseeriti nii toetusesaaja kui ka sektori tasandil.

Esialgsed tulemused esitati söe- ja terasekomitee kohtumistel 2012. ja 2013. aastal. 19. ja 20. septembril 2012 toimus Luksemburgis konverents, et tutvustada järelevalvearuande tulemusi laiemale üldsusele ning tähistada söe ja terase teadusfondi teadusprogrammi esimese konkursikutse 10. aastapäeva.

3. JÄRELEVALVE PEAMISED TULEMUSED

Järelevalve peamine soovitus oli säilitada 2002. aastal söe ja terase teadusfondi asutamisel heaks kiidetud ja 2008. aastal läbivaadatud üldine lähenemisviis. Täpsemalt peaks programm:

- jätkama tööd tööstuslikku laadi valdkonnaprogrammina ja samade teaduslike eesmärkidega, sest need on väga vajalikud Euroopa söe- ja terasetööstuse ja mõlema sektori arengusuundade jaoks;
- säilitama praegused peamised rakendamismenetlused, näiteks eeskirjad sektoritele eelarvevahendite eraldamise kohta, lubatud meetmete osakaal (teadusuuringud, katse- ja näidisprojektid, täiendavad meetmed) ja osalemistingimused. Säilitada tuleks ka tava, et kolmandate riikide partnerid võivad projektis osaleda, kuid mitte saada toetust.

Samas anti soovitus parandada konkreetseid, praeguse söe ja terase teadusfondi tavadega seotud aspekte. Näiteks programmi tehniliste aspektide parem ühtlustamine, esitatud taotluste hindamiskriteeriumide parandamine, elektrooniliste vahendite ulatuslikum kasutamine (nt taotluste esitamisel ja kaughindamisel), projektiteabe levitamise parandamine nii projektitöö ajal kui ka pärast lõpparuannet, katse- ja näidisprojektide toetamine. Üldiselt ei peaks need soovitused põhjustama mingeid muudatusi kõnealuse teadusprogrammi laadis, ulatuses ega üldises lähenemisviisis.

Vastuseks kõnealustele soovitustele võeti konkreetseid meetmeid, sealhulgas:

- täielik üleminek 2013. aastal elektroonilisele taotluste esitamise süsteemile, mis võimaldab sõltumatutel välisekspertidel taotlusi veebipõhiselt lugeda ja esialgselt hinnata. Kasutatav süsteem on kooskõlas programmi „Horisont 2020” elektroonilise taotluste esitamise vahendiga, suurendades seeläbi sünergiat söe- ja terase teadusfondi ja raamprogrammi rakendamise vahel;

- hindamiskriteeriumide läbivaatamine, mis toimus söe ja terase nõuanderühmade abiga. Selle tulemusena koostati tõhusamad teadus-, katse- ja näidisprojektide hindamise kriteeriumid, mida juba kasutati 2013. aastal;
- programmi täiendavate meetmete ulatuse ja hindamiskriteeriumide läbivaatamine, eesmärgiga parandada projektitulemuste levitamist ja suurendada nende mõju. Nõuanderühmade koosolekute kavas on võtta vastu vastav ettepaneku eelnõu;
- praegu on nõuanderühma liikmete ja tehnikarühmade liikmete seas, samuti Euroopa terase tehnoloogiaplatvormi raames ja komisjoni talitustes arutlusel ettepaneku eelnõu, mille eesmärk on ühtlustada mõningate esmatähtsate tehnikarühmade töö ulatust ja liikmete arvu.

4. HINDAMISE PEAMISED TULEMUSED

Hindamise käigus leiti, et söe ja terase teadusfondi kaasrahastatud lõpetatud projektid on toonud nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset kasu.

4.1. Kvalitatiivne kasu

Saadeti välja üle 500 küsimustiku ja vastanute protsent oli väga kõrge. Vastustest selgus, millised on peamised sidusrühmade esiletõstetud kvalitatiivsed kasunäitajad. Lisaks analüüsisid tehnilised eksperdid kõiki aastatel 2003–2010 lõpetatud 198 projekti, et saada ülevaade peamistest saavutustest.
Esiteks tehti kindlaks projektide peamiste tulemuste laad (joonis 1). Leiti, et projektide abil on võimalik saavutada teadmiste kasvu ja veidi väiksemal määral aitavad projektid esitada soovitusi, luua uusi menetlusi ja tavasid, arvmudeleid, uusi lahendusi, tooteid ning mõõteseadmeid.



Joonis 1. Projekti tulemuse laad *vs* analüüsitud projektide osakaal

Projektitulemuste kvalitatiivne kasu määratleti järgmiselt.

Kasu toetusesaajatele ja sektoritele

- Omandati uusi teadmisi ja eksperdid nii tööstus- kui ka akadeemilistest ringkondadest ning koolitus- ja haridussüsteemist said võimaluse võrgustike loomiseks.
- Saadi rahalist tulu ja muud majanduslikku kasu, mis aitab tõhusalt kaasa jätkusuutliku majanduse ja asjaomase sektori konkurentsivõime arengule.

- Töötati välja uued menetlused, uued lahendused ja uued tooted, mis näitavad söe ja terase teadusfondi teadusprogrammi mõju innovatsioonile ja selle rakendamist tootmispraktikas. Soovitav oleks jätkata asjakohaseid investeeringuid, et tulemusi veelgi paremini sektorites ära kasutada.

Kasu ühiskonnale

- Lisaks teadmiste suurendamisele on söe ja terase teadusfondil tugev potentsiaal suurendada Euroopa konkurentsivõimet uute ja säästvate tehnoloogiate, toodete ja lahenduste väljatöötamise abil.
- Muu kasu ühiskonnale tuleb töötervishoiu, ja -ohutuse ning töötingimuste parandamisest ning ökoloogilise jalajälje vähendamisest söe ja terase tootjate poolt.

Kõikidel juhtudel on tulemuste tõhus levitamine kõige olulisem tegur, mis tagab suurima võimaliku kasu ja teadmiste kasvu, mis ulatub kaugemale söe- ja terasesektorist (hõlmates muid tööstussektoreid, tarbijaid, väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid, akadeemilisi ringkondi ja uurimiskeskusi, kodanikke jne).

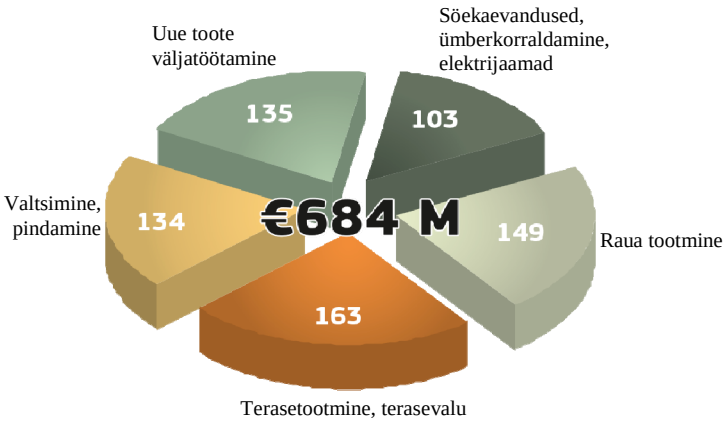
4.2. Kvantitatiivne kasu

Kvantitatiivselt väljendatavat kasu hinnati 23 lõpetatud projekti või projektide klastri puhul, mida kaasrahastas söe ja terase teadusfond 31 miljoni euro ulatuses ja mis valiti välja kui toetusesaajale kõige otsesemalt ja üheselt mõistetavalt rahalist kasu toonud projektid (muud projektid tõid ka kasu, kuid seda oli raskem kvantifitseerida). Rahalise kasuna vaadeldi selles analüüsis tootlikkuse kasvu, uusi või paremaid turgusid ja kulude vähendamist, arvesse ei võetud lisakulusid, mida äriühingud nimetatud kasu saamiseks pidi kandma (kulude ja tulude analüüs ei olnud selle hindamise eesmärgiks).

Tegelik kasu, mida asjaomased toetusesaajad said, ulatus hinnanguliselt peaaegu 103 miljoni euroni aastas. See summa, mille on täielikult heaks kiitnud projektide tööstuspartnerid, näitab, et kõnealuses 23 projektis tõi söe ja terase teadusfondist toetuseks antud üks euro rahalist kasu keskmiselt 3,3 eurot aastas.

Aruandes on ka esitatud lihtsustatud mudel, mille abil saab hinnata kasu suurenemist teatava mõistliku perioodi kestel. Selle mudeli kohaselt ja võttes aluseks ikka need 23 valitud projekti, saab kumulatiivset kasu projekti partneritele hinnata ligikaudu 400 miljoni euro suuruseks. Kuigi see näitaja on projektsioon ja ei sisalda investeeringuid, näitab see siiski projektide potentsiaali tuua aja jooksul kaasa suurt kasu.

Lisaks koostati eksperdirühma konservatiivset väljavaadet aluseks võttes hinnang võimaliku kasu kogusumma kohta juhul, kui valitud 23 projekti tulemused kanda üle kõikidele asjaomastele tootmiskeskkondadele Euroopa söe- ja terasetööstuse sektoris. Seega prognoositi, et kogu potentsiaalne aastane kasu oleks 684 miljonit eurot/aastas tootmise eri valdkondades, nagu on näidatud joonisel 2. Võrreldes söe ja terase teadusfondi tavapärase 55 miljoni euro suuruse aastaeelarvega, vastab potentsiaalne mitmekordistav mõju 12,4 eurole iga söe ja terase teadusfondi poolt kulutatud euro kohta, mis näitab selgesti teadusprogrammi kui vahendit, mis võimaldab hoogustada innovatsiooni ja konkurentsivõimet Euroopa söe- ja terasesektoris tervikuna, mitte üksnes toetusesaajate jaoks eraldivõetuna.



Joonis 2. Söe ja terase teadusfondist antav iga-aastane toetus 55 miljonit eurot annab söe- ja terasesektoris eri tootmisvaldkondadele potentsiaalselt kasu 684 miljonit eurot aastas.

Aruanded söe ja terase teadusfondi teadusprogrammi järelevalve ja hindamise kohta näitavad, et see programm on ainulaadne ja tõhus vahend, millega toetada Euroopa söe- ja terasetööstust.

5. JÄRELDUSED

Peamised tulemused võib kokku võtta järgmiselt.

- Programmis ei ole olulisi muudatusi vaja teha, tuleks säilitada selle tööstuslik laad ja peamised tööpõhimõtted.
- On kindlaks tehtud kvalitatiivne kasu toetusesaajatele, söe- ja terasesektoritele ja ühiskonnale – peamiselt uued teadmised, uued menetlused ja tooted, rahaline tulu ja paremad töötingimused.
- Kvantitatiivset kasu on hinnatud üksikasjalikult 23 valitud projekti puhul; sellest nähtub, et söe ja terase teadusfondi kaasrahastatud iga euro on andnud toetusesaajatele rahalist kasu 3,3 eurot aastas.
- Prognoosid nii söe- kui ka terasesektoris näitavad, et söe- ja terase teadusfondi projektide tehnilistel ja teaduslikel saavutustel on suur kasutuspotentsiaal. Prognooside kohaselt võib projektitulemuste laialdase, Euroopa tasandil rakendamisega saada rahalist kasu kuni 684 miljonit eurot aastas. Võrreldes söe ja terase teadusfondi tavapärase 55 miljoni euro suuruse aastaeelarvega, on potentsiaalne mitmekordistav tegur 12,4.

Selle analüüsi põhjal täidab söe ja terase teadusfondi teadusprogramm täielikult söe ja terase teadusfondi teadusprogrammi vastuvõtmise õigusliku aluse, nõukogu otsuse 2008/376/EÜ artikliga 2 määratletud ülesandeid, s.o „toetada ühenduse söe- ja terasetööstusega seotud sektorite konkurentsivõimet”, tagades innovatsiooni ja seega täiendada „tegevusi, mida tehakse liikmesriikides olemasolevate ühenduse teadusprogrammide raames”, nagu teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmes raamprogramm FP7 ja tulevane programm „Horisont 2020”.